

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.125 Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
доктору економічних наук, професору
Сас Людмилі Степанівні

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Іваночко Богдана Романовича на тему:
«Організаційно-економічний механізм інвестиційного
забезпечення розвитку територіальних громад»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 – Економіка**

1. Актуальність обраної теми дослідження

Актуальність науково-прикладного дослідження організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад спричинюється низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників, до числа основних з яких слід віднести:

по-перше, масштабність інвестиційної діяльності в Україні через невідкладну потребу відновити зруйновані та порушені війною інфраструктурні складові господарського комплексу з наступним виведенням його на якісно новий рівень, що суттєво перевершує довоєнний період;

по-друге, нагальність залучення науково-економічної компоненти для високоефективного управління розвитком інвестиційного забезпечення територіальних громад як умови посилення їх конкурентоспроможності на ринку дефіцитних в нашій країні енергетичних, фінансово-кредитних та людських ресурсів;

по-третє, належність організаційно-економічного механізму до своєрідного тригеру, що запускає відновлювальні процеси та підвищує якість життя людей завдяки збалансуванню економічних, соціальних та екологічних сфер життєдіяльності в територіальних громадах;

по-четверте, об'єктивність дослідництва організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад в силу різного бачення цього процесу з боку науковців і практиків, що гальмує соціально-економічний рух як господарюючих суб'єктів, так і їх відповідних кластерів й суспільства в цілому.

по-п'яте, проблемність інвестиційного забезпечення територіальних громад у зв'язку з ускладненням соціально-економічної траєкторії людської цивілізації через прискорення негативних природно-кліматичних змін, скорочення планетарних ресурсів, зростання регіонального суперництва, міждержавну соціально-економічну нерівність, посилення військових політико-світоглядних протистоянь між країнами та їх блоками.

За наявності значних науково-прикладних напрацювань науковцями й практиками в означеному напрямі, проблема організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад залишається недостатньо проробленою, що й слугувало підґрунтям для вибору теми наукового пошуку. Відтак обрана тема дослідження: «Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад» Іваночко Богдана Романовича є досить актуальною для економічної науки і господарюючої практики.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалася згідно плану науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення виробничо-господарських структур регіону» за номером державної реєстрації 0111U000875. В рамках виконання наукової тематики, здобувачем обґрунтовано організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, запропоновано комплекс заходів щодо залучення зовнішніх інвестицій у територіальні громади, рекомендовано

удосконалення економічного контролю за інвестиційним забезпеченням розвитку територіальних громад.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Ретельний огляд матеріалів дисертації та опублікованих наукових праць Іваночка Богдана Романовича показує, що основні наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції здобувача є обґрунтованими і достовірними в достатньо. Наукова ґрунтовність засвідчується, насамперед, компетентним застосуванням здобувач дослідницького методологічного інструментарію. Бо визначена в дисертаційній роботі мета дослідження, що передбачає обґрунтування теоретико-методологічних основ та формування організаційно-економічного механізму щодо інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад, є чіткою та правильно націлює пошуковця на виконання конкретних наукових завдань. Об'єкт дослідження вірно встановлюється як економічні процеси вкладання інвестицій у розвиток територіальних громад. Предметом дослідження дійсно виступає зазначена автором дисертації сукупність теоретико-методологічних та практичних аспектів і положень удосконалення інвестиційного забезпечення в територіальних громадах. Загалом варто відмітити, що визначена мета наукового дослідження є досягнутою та в цілому відповідає заявленим предмету, об'єкту, завданням.

Достатньо обґрунтованими у дисертації є також наукові положення, розроблені авторські методичні підходи, висновки та рекомендації. Проведений науковий пошук в своїй основі має глибокий та багатосторонній аналіз наукових праць вчених вітчизняного та закордонного походження, аналітичних та статистичних матеріалів національних та міжнародних агенцій, узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду. Наукові авторські здобутки були оприлюднені на науково-практичних конференціях різних рівнів. При розв'язанні поставлених в дисертації завдань здобувач правомірно використовує систему сучасних методів наукового пізнання. При вирішенні кожного поставленого

завдання науковцем отримано наукові результати різного ступеня наукової новизни. В дисертації досить різнопланово досліджуються теоретичні та методологічні основи інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад, здійснено глибокий аналіз інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад, запропоновано шляхи вдосконалення системи інвестиційного забезпечення територіальних громад. Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, що наводяться в дисертаційній роботі Іваночка Б.Р. характеризуються достатнім рівнем наукової обґрунтованості та новизни. Зокрема, результати дослідження відображенні наступними пунктами новизни:

- досить новаторськими та обґрунтованими є пропозиції, щодо трактування поняття «інвестиційне забезпечення територіальних громад» як процес, який передбачає формування організаційно-економічних механізмів щодо залучення достатньої кількості інвестицій в матеріальні та нематеріальні активи громад, інфраструктуру, соціальну сферу, місцеві підприємства, охорону навколишнього середовища;

- науково-практичну корисність мають пропозиції щодо застосування моделі оцінювання інвестиційної діяльності територіальних громад за такими показниками, як: питома вага капітальних видатків у загальних видатках місцевого бюджету, частка капітальних видатків до податкових надходжень, вартість капітальних видатків у розрахунку на одного жителя громади, а також інтегральна оцінка на основі цих показників за методом PCA із використанням мови програмування Python та бібліотек (модулів) з відкритим кодом pandas, numpy та sklearn.decomposition;

- позитивної оцінки заслуговують концептуальні положення соціально-економічного розвитку територіальних громад, що передбачають якісні зміни в економіці і суспільстві громади, а саме: зростання доходів і зайнятості населення громади, покращення систем охорони здоров'я та освіти, соціальної сфери, забезпечення екологічної безпеки, створення умов для індивідуального розвитку

людини, в основному через реалізацію заходів із оновлення та будівництва комунальної інфраструктури;

- достатньо науково обґрунтованою постає сформована система організаційно-регламентуючого забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад з фокусуванням на вагомості тісної співпраці органів державної влади та місцевого самоврядування при впровадженні ними місцевих цільових програм та проєктів;

- особливе місце в дисертації справедливо приділено розробленню організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, алгоритм реалізації якого передбачає оцінювання стану територіальної громади, виявлення її потреб у об'єктах соціальної інфраструктури, визначення суми необхідних інвестицій, розроблення програмно-цільових планів у відповідності до стратегії соціально-економічного розвитку територіальної громади, впровадження заходів з розвитку. Актуальними постають наукові обґрунтування рекомендацій щодо залучення зовнішніх інвестицій та використання заходів економічного контролю за капітальними видатками із місцевих бюджетів територіальних громад;

- науково ґрунтовним постає авторський підхід щодо інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, яким визнається інклюзія органами місцевого самоврядування наявних організаційно-економічних умов, ресурсів, відносин, засобів та зовнішніх інвесторів у взаємодію з бізнесовими структурами та органами державної влади для досягнення наперед визначених економіко-соціально-екологічних цілей.

4. Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження полягає у розробці прикладних пропозицій з формування та функціонування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад. Рекомендації, що наведені в дисертації, були успішно апробовані при розробці місцевих цільових програм розвитку Ямницької

територіальної громади Ямницької сільської ради Івано-Франківського району, Івано-Франківської області (довідка №482/06-22 від 18.03.2025). Результати дослідження в частині висновків, пропозицій та розрахунку інтегральної оцінки територіальних громад використано для планування розвитку господарської діяльності Товариством з обмеженою діяльністю «Автотранс-Ів» (довідка №14/25 від 11.03.2025). Теоретико-методологічні результати дисертаційної роботи схвалені та використовуються в навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні навчальної дисципліни «Економічна діагностика підприємства» (довідка №03.04-29/12 від 26.03.2025 р.).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях зарахованих за темою дисертації

Дисертаційна робота є результатом особистих наукових досліджень здобувача. Наукові ідеї, обґрунтовані рекомендації та запропоновані висновки є особистим здобутком автора. Із наукових праць, що були опублікованих у співавторстві, автором використано лише ті положення, які виникли в результаті його власних розробок.

Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б, та 7 публікацій що засвідчують апробацію результатів дослідження на міжнародних науково-практичних конференціях.

6. Структура, стиль та мова дисертаційної роботи

Дисертація має традиційну структурну побудову та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 227 сторінок, з яких основного тексту – 212 сторінок. Робота містить 34 таблиці, 32 рисунки, 17 формул. Робота має науковий стиль, а її зміст викладається в чіткій логічній послідовності.

За своїм обсягом, структурною побудовою, повнотою викладення результатів дослідження та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам чинного Наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

7. Дотримання академічної доброчесності

У дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено. У дисертаційній роботі наявні посилання на відповідні джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, методики досліджень та інформаційні джерела.

8. Відповідність дисертації спеціальності і вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Ознайомлення з дисертаційною роботою Іваночко Богдана Романовича показує, що за змістом, сформульованою метою, завданнями, висновками та науковою новизною дисертація відповідає спеціальності 051 – Економіка. Загалом дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково-обґрунтовані теоретичні та методичні результати, які мають істотне значення для галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Відповідає вимогам встановленим п.п. 9,10,11,12 чинного «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 р.

9. Дискусійні питання та основні зауваження

Позитивно оцінюючи загалом дисертаційну роботу, слід вказати і на наявні в ній дискусійні положення та зауваження:

1. Вважаємо технічною помилкою подання в науковій новизні одержаних результатів в пункті удосконалено термін «позиками» «модель оцінювання інвестиційної діяльності територіальних громад за такими позиками» (с. 20), замість терміну «показниками», перелік яких автор дисертації цілком правомірно наводить нижче, зокрема: питома вага капітальних видатків у загальних видатках місцевого бюджету, частка капітальних видатків до податкових надходжень, сума капітальних видатків у розрахунку на одного жителя громади.

2. Поділяючи концептуальні положення здобувача щодо соціально-економічного розвитку територіальних громад, що передбачає якісні зміни в економіці і суспільстві громади, а саме: зростання доходів і зайнятості населення громади, покращення систем охорони здоров'я та освіти, соціальної сфери, забезпечення екологічної безпеки, створення умов для індивідуального розвитку людини, в основному через реалізацію заходів із оновлення та будівництва комунальної інфраструктури, спірним щодо останнього є: по-перше, наведений перелік факторів, що такий розвиток відбувається «в основному через реалізацію заходів із оновлення та будівництва комунальної інфраструктури» (с. 19-20). Бо комунальну інфраструктуру формують: газо-, тепло-, енергоспоживання, зв'язок, водовідведення, водопостачання. Відтак вони забезпечують підвищення якості життя людини, а не її індивідуальний розвиток; по-друге, індивідуальний розвиток людини (онтогенез) віддзеркалює біологічний процес зростання і дозрівання від одноклітинної зиготи до завершення життя. Тому особистісне зростання людини варто було подавати в контексті її освітнього, культурного, інтелектуального, духовного та світоглядного збагачення.

3. Здобувач на с. 79 робить справедливий узагальнюючий висновок з проведеного в підрозділі 1.3 дослідження про те, що нормативно-правове забезпечення — це система правових норм, актів та процедур, які регулюють певну сферу діяльності, встановлюючи правила, обов'язки та права учасників. Наведений тут зміст віддзеркалює організаційно-регламентуючі, організаційно-нормуючі, організаційно-методичні та інструкційні складові, єдність яких

формує цілісний організаційний механізм інвестиційного забезпечення розвитку громад. На що й варто було вказати в назві даного підрозділу.

4. На с. 146 здобувач зазначає: «В контексті поняття інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку громад вважаємо, що інвестиціями є всі капітальні видатки місцевого бюджету, які здійснюються з метою покращення умов життя для мешканців, а не тільки ті, що збільшують вартість основних засобів громади». Спірність такого твердження полягає в тому, що в реальній дійсності не всі капітальні видатки місцевого бюджету покращують умови життя мешканців громади. Інвестиційний характер капітальних видатків місцевого бюджету залишається навіть тоді, коли від них життя людей погіршується.

5. Вважаємо не зовсім коректною вказана в таблиці 2.24 (с. 149) категорія населення «діти (0-6 років)». До цієї категорії населення варто віднести всіх дітей до 6 років.

Зроблені зауваження та зазначені спірні положення слугують підґрунтям для проведення наукової дискусії під час захисту дисертації та не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного наукового дослідження з організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад.

10. Загальний висновок

Дисертаційну роботу Іваночко Богдана Романовича на тему: «Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення розвитку територіальних громад» слід визнати завершеним науковим дослідженням, кваліфікаційною науковою працею, результати якої дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання. Дисертація за змістом відповідає спеціальності 051 – Економіка. Поставлена мета дисертаційної роботи в повній мірі досягнута, результати дослідження мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дисертація відповідає вимогам, визначеним в п.п. 9, 10, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 р., а її автор – Іваночко Богдан Романович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і маркетингу
Одеської державної академії будівництва
та архітектури

Микола САХАЦЬКИЙ